

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Om anmeldelser : et svar til Stig Welinder

Blankholm, H. P

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1997_062

Fornvännen 1997, s. 62-63

Ingår i: samla.raa.se

förandet av Expedition Holmgård. Som den epistemologiskt starkt engagerade Westerdahl säkert också kan tänkas medge, kan en falsifiering av en hypotes ur vetenskapens synpunkt vara minst lika intressant som en verifiering.

Referenser

Edberg, R. 1995. Låt det gunga om båtarkeologin. Några erfarenheter från Expedition Holmgård. *Fornvännen* 90.

- 1996. Vikingar mot strömmen. Några synpunkter på möjliga och omöjliga skepp vid färder i hemmavattnen och i österled. *Fornvännen* 91.
- Westerdahl, Ch. 1994. Synpunkter på nybyggen av gamla fartyg. *Fornvännen* 89.
- 1996. Martium arkeologi – båtarkeologi – i gungning? Kommentar till Rune Edbergs artikel »Låt det gunga om båtarkeologin» i *Fornvännen* 1995. *Fornvännen* 91.

Rune Edberg

Sigtuna Museum, Box 13, 193 21 Sigtuna
sim-re@nordm.se

Om anmeldelser. Et svar til Stig Welinder

Når jeg nå ber om å få plass til å skrive i *Fornvännen* er det for å kommentere en type anmeldelse som forhåpentlig ikke kommer til å sette standard for ettertiden. Det dreier seg om Stig Welinders anmeldelse i vol. 1996/3 av min bok *On the Track of a Prehistoric Economy. Maglemosian Subsistence in Early Postglacial South Scandinavia* (Aarhus Universitetsforlag 1996).

I utgangspunktet må alle bøker, inklusive mine egne, naturligvis være åpne for debatt. Det er en del av den faglige prosess og det skulle bare mangle annet. Problemet i denne sammenheng er imidlertid at Stig Welinder rammer langt forbi målet samtidig som han omtaler en rekke av sine fagfeller på en rett så diskriminerende måte.

Først og fremst har man her et klassisk tilfelle hvor anmelderen ikke har fokusert på den tekst som faktisk er skrevet, men på det han selv mener *ikke* er skrevet. Det finnes intet konsist om hvordan boka er innholdsmessig og tematisk organisert og i alle fall virker anmeldelsen ikke som noen veloverveid kritikk basert på grundig lesing. Jeg finner det i det hele tatt vanskelig å bruke en så overfladisk og useriøs anmeldelse som utgangspunkt for en fornuftig debatt.

Siden Stig Welinder i januar 1995 ble tilsatt på åremål for 5 år som Professor II ved arkeo-

logiseksjonen her i Tromsø har han på intet tidspunkt selv henvendt seg til meg for å diskutere hverken samler-jeger arkeologi generelt eller sør-skandinavisk mesolitikum spesifikt og han har på intet tidspunkt søkt å drøfte de aspektene ved min bok som han tar for seg i anmeldelsen. Han har ikke heller omtalt eller vist denne anmeldelse til meg på noe tidspunkt. Flere av hans misforståelser kunne formodentlig være unngått hvis han hadde kontaktet meg.

Helt på siden av alminnelig etikette er følgende utsagn (s. 180):

... även om det inte alltid är lätt att inse vid anblicken av de år för år litet mera flintskalliga och kulmagade personer, som år efter år dominerer de mesolitiska kongresserna och publikationarna. Ungdomen söker sig på annat håll, eller strävar själv efter att bli flintskallig och kulmagad.

Jeg må på det skarpeste ta avstand fra denne diskriminasjon av meg selv og flere av mine nære kolleger og personlige venner. Utseende som i mange tilfeller skyldes arvelighet eller sykdom har selvsagt intet med folks faglighet eller kompetanse å gjøre og hører ingen steder hjemme – verken i anmeldelser eller annetsteds! Meget tyder ganske enkelt på at Stig Welinder har mistet peiling på både hva som er

»comme il faut» i alminnelighet och hva som rører seg i samler-jeger forskningen i Sør-Skandina-
 vian og Nordvesteuropa i særdeleshhet.

I Tromsø finnes det et bra, gjensidig stimulerende og respekterende arkeologmiljø, heriblandt noen av Nordens tyngste teoretikere. Her er det skikkelig romslighet og takhøyde. Personlig føler jeg dette miljøet veldig inspirerende. Dialog er en vesentlig ting i et sådant

miljø. Selv tror jeg på dialogen. Stig Welinder har *ikke* søkt dialogen og hans fremferd i denne saken i øvrig kunne gjerne ha vært annerledes. Hvis Stig Welinder virkelig ønsker å fremme sine rent faglige synspunkter må det nok en annen pedagogikk til.

H. P. Blankholm

Institutt for arkeologi, Universitetet i Tromsø

Dendrokronologin och Gotlands kyrkor

Dendrokronologin (årsringsdatering) är inte någon ny metod för att datera byggnader eller andra byggnadsverk av trä. Den var i bruk redan vid sekelskiftet i Nordamerika, men slog igenom i Europa först på 1940-talet. Nu tillämpas metoden i ett stort antal länder. I vårt land finns nu årsringskronologier på ek och tall av ca 1 500 års längd. Det har inneburit att dendrokronologin fått en allt större betydelse vid dateringen av äldre byggnader; eftersom skriftliga källor i stort sett saknas från förhistorisk tid och tidig medeltid är denna dateringsmetod av mycket stort värde.

På Gotland har vi länge väntat på de dendrokronologiska dateringar, som skulle hjälpa oss att tidsfästa de många bevarade medeltida byggnaderna i Visby och på landsbygden, främst här kyrkorna. Hittills har kyrkobyggnaderna med stensulptur, kalkmålningar, glas-
 målningar och inventarier daterats på stilhistoriska grunder. Vi har visserligen haft några invigningsår att stödja oss på, men dessa är alltför få och heller inte helt säkra eftersom det kan vara svårt att fastställa vilken etapp i kyrkans byggnadshistoria som invigningsåret avser.

Johnny Roosval, Gotlandskyrkornas store utforskare, lämnade redan 1911 i sin bok *Die Kirchen Gotlands* en väl genomtänkt kronologi för kyrkorna och denna har vi sentida efterföljare i stort sett kunnat följa. Men det har känts mycket angeläget att med dendrokronologins

hjälp få exaktare besked om kyrkornas tillkomsthistoria.

Den bok som här anmäls, *Dated wood from Gotland and the diocese of Skara*, förlaget Hikuin 1995, författad av lektor Alf Bråthen, har alltså länge emotsetts med stor förväntan. Nu äntligen skulle vi inte längre behöva tveka om de gotländska kyrkornas datering. Fler än ett tusen prover har tagits i kyrkornas takstolar, i bjälkar i tornen och i kvarlämnat ställningsvirke från byggnadstiden. Trots de många proven, har Bråthen insett att det gotländska materialet är svårt att datera dendrokronologiskt eftersom träden har olikartad tillväxt, vilket beror på markens beskaffenhet, närheten till andra träd, deras olika utsatthet för väder och vind etc. Dessa reservationer är uppenbarligen berättigade, vilket man snart inser när man tar del av översikten av de dateringar som nu erhållits.

Bråthen inleder sin översikt med tornen. Här finner man till sin häpnad att de romanska tornen i Hörsne, När och Norrlanda dateras till gotisk tid: Hörsne 1289, När 1301 och Norrlanda 1324. Dessa tornbyggnader har alla tidigare förts till 1200-talets förra hälft. Norrlandatornet har t.ex. tidigare på goda grunder daterats till 1200-talets början, alltså 100 år tidigare än vad Bråthen anger. I dessa fall kan det naturligtvis inte vara fråga om trädens olika tillväxt eller dylikt. Det virke som givit dateringen 1324 för Norrlandatornet, har troligen lagts in i den översta delen av tornmuren när